

Toiduallergia ravi – väljakutse nii omanikule kui ka loomaarstile

Tiina Toomet, MTÜ Teie Loomakliinikud

Ülitundlikkust toidu vastu esineb 5–10% dermatoloogi juurde saadetud sügelevatel neljajalgsetel patsientidel.

Kodanik seisab leti ees ja pahandab registraatoriga, kes keeldub talle antibiootikume andmast. Kodanik ei saa aru, miks talle ei anta ravimeid, mis eelmisel ja üle-eelmisel korral ning ka kaks aastat tagasi nii hästi aitasid. Haigus on ju sama: koer kratsib end lakkamatult ja kogu kere on punne täis.

Ütlete, et peaks teda arstile näitama? Ei tea, mis hea pärast! On näidatud juba küll ja küll. Nii kroonide kui ka eurode eest. Ühele arstile ja teisele ja lõpuks veel kolmandale, kes käskis süüa koera faasanilihaga. Narr. Kodanik ei söö isegi faasaniliha, saati siis koer. Ja ei tea, kuidas see faasaniliha peaks tema koera terveks ravima.

Sekku, sest tundub, et registraator on kaotamas nii pead kui ka rahu. Eriti pärast seda, kui tema küsimise peale, kas ka perearst annab Kodanikule esimese nõudmise peale soovitud rohtu, teatab Kodanik enesekindlalt: muidugi annab. Helistamise peale alati annab.

Alustan loengut sügelemisega kulgevatest nahahaigustest ning antibiootikumide huupi kasutamise kahjulikkusest, aga ei jõua õigupoolest kuhugi, sest esiteks on Kodanikul veel miljon küsimust, teiseks ootavad oma järke teised kliendid, kes vastupidiselt Kodanikule on end koos loomaga vastuvõtule registreerinud. Ning seegi info, mida ma edastada jõudsin, jääb ilmselgelt poolikuks – olen lugenud uurimust, kus tuvastati, et loomaarsti jutust jõuab koos loomaomanikuga koju 20%, ülejäänud jääb kuhugi kliiniku lae ja seinte vahele hõljuma. Nimelt tehti katse, kus tudengid intervjuerisid äsja loomakliinikust väljunud kliente, ja jõuti tulemuseni, et mäletatakse keskmiselt iga viiendat sõna.

Kolm sügelemise põhjust

Niisi otsustasin, et panen selle loo siia kokkuvõtlikult kirja ja kui ka Kodanik ei loe, siis vast on kellelgi teisel sellest abi. Kellelgi, kelle koer kraabib ja lakub end pidevalt, põhjust siamaani ei teata ja koer peab alailma antibiootikume neelama.

Koerte sügelusega kulgevad haigused jagunevad laias laastus kolmeks. Parasiitidest põhjustatud, millest oleme kirjutanud artiklites „Kärntõvepaanika” (EPL, 11.11.2011) ja „Tüütud kirbud on sügisese niiske ja sooja ilmaga taas liikvele läinud” (EPL, 24.08.2012). Pale nende võivad kihelust tekitada kõõmalestad, täid ja väivid, vähesemal määral ka puugid. Parasiitidest põhjustatud nahahaigusi esineb koertel kõige enam. Teisel kohal on atoopia ehk tolmuallergia („End ennastunustavalt kratsiv loom”, EPL, 18.05.2012) ja kolmandal kohal toiduallergia ehk toidutalumus, mida nimetatakse ka ülitundlikkuseks toidu vastu.

Mida see viimasena nimetatu siis endast kujutab? Sageli teatavad omanikud enesekindlalt: probleem ei ole toidus. Seda me oleme vahetanud. Jah, aga kuidas? Ühest margist teise, aga koostisosad jäid samaks. Piltlikult öeldes on aga allergial täiesti ükskõik, mis nimega toitu loom süüa. Tähtis on koostis, eriti valguline koostis. Kui on kanaallergia, siis organism ei talu kana ei ühes ega teises toidus, ei ühel ega teisel kujul – mitte midagi, mis on seotud kanavalguga. Kui allergia on loomaliha vastu, siis on sama lugu loomalihaga, kui kala vastu, siis kalaga.

Vahel harva võib loom allergiline olla ka mitme komponendi vastu ja mõnikord võib see olla midagi muud kui valk. Näiteks võivad loomad olla allergilised ka nisu ja riisi vastu, aga väga harva. Veterinaarkirjanduse andmetel esineb ülitundlikkust toidu vastu 5–10% dermatoloogi juurde saadetud sügelevatel patsientidel. Sageli esinevad ka kõik kolm allergialiiki – parasiidid, atopia ja valgutalumatus koos, see teeb patsiendi ravi eriti keerukaks.

Tarvilik välistamiseetod

Miks kästi Kodanikul koera sööta faasanilihaga? Ei tea, kas lausa just nii öeldi, aga võib-olla tõesti. Juhul kui koer on söönud kana-, lamba- ja loomaliha ning kala, saanud ka pererahva toidulaualt kõikvõimalikke ampse, mille koostis varieerub eksootilistest mereandidest metsloomalihani, siis tema toiduallergia väljaselgitamine on igale loomaarstile suur väljakutse.

Toiduallergia kindlakstegemiseks tuleb teha eliminatsioonidieet ehk teisisõnu peab välistama allergiat tekitava komponendi. Selleks tuleb sööta koera vähemalt poolteist kuud mingi sellise toiduga, mille valku ei ole koer kunagi varem saanud. Kui me räägime sellest teoreetilisest koerast, kes on saanud kõike, siis millega me teda söödame järgnevat poolteist kuud? Sageli jääbki sõelale midagi nii eksootilist nagu jaanalind, kanguru või faasan. Kui tegemist ei ole just käabuskoeraga, siis pole see just odav ettevõtmine.

Kui juhtum pole nii ekstreemne ja kahtlusalusteks on näiteks vaid kana ja muna kuivtoitus ning seakõrvad maiusena, siis hakkab koer saama toitu, mis ei sisalda ühtegi neist valkudest. Võib kasutada ühekomponendilist kuivtoitu või konservi (nn allergiadieet) või valmistada koerale ise kas kala, lamba- või loomaliha. Poolteist kuud sellist toitumist ja peakski olema selge, kas tegemist on toiduallergiaga või mitte. Kui on, siis koer lõpetab sügamise ja nahk muutub taas normaalseks. Kui ei ole, siis ei muutu midagi või muutub õige vähe.

Ja isegi siis, kui kõik tehakse õigesti, võib ettevõtmine untsu minna ja koer sügab ennast sama ennastunustavalt nagu enne. Kuid ka siis oleme tegelikult saavutanud teatud tulemuse – teame, et koeral ei ole ülitundlikkus toidu vastu, vaid on hoopis atopia ja tuleb sellega tegelema hakata.

Paljud aga ei jõuagi nii kaugele, see toitudega mässamine ja kodakondsetega riidlemine (ära anna laualt midagi!) on niivõrd frustreriv, et lüüakse käega ja ravitakse koera antibiootikumidega. Võib ka nii, aga see ravi peab toimuma loomaarsti kontrolli all, mitte omatahtsi, kus ravimite doosid ja kuuride kestvused ei pruugi infektsioone kontrolli all hoida, vaid tekitavad vaid resistentsid bakteritüvesid.

Allergiadieedi varjuküljed

Välistav dieet ei toimi, kui...

- Dieeti ei peeta korralikult. Põhilised segajad: väikesed lapsed, vanaemad, lahked naabrid, ahvatlev ja suu-ulatusse jääv prügilast.
- Dieeti peetakse korralikult (põhisöök sisaldab uut ja õiget valku), aga unustatakse, et maiustes ja snäkkides on ka valke ja sageli just selliseid, mis koerale ei sobi. Allergiadieet teeb koolituse ja dressuuri keerukaks, sest raske on leida sobivat preemiamaiust.

- Dieeti peetakse korralikult, kuid jäetakse ravimata allergia kaasnähud (bakteriaalne või pärmseentest põhjustatud nahapõletik) ning dieet küll toimib, aga omanik ega loomaarst ei näe tulemust, sest koer ikka sügab ja nahk on põletikuline teise probleemi tõttu.
- Pole mõtet alustada dieeti, kui pole kõrvaldatud võimalus, et sügelus on põhjustatud hoopis nahaparasitidest või kirbuallergiast.
- On teatud hulk loomi, kel on kaks või isegi kolm allergiat korraga. Näiteks atoopia ja toiduallergia koos – dieet läheb juba üsna edukalt ja äkki tuleb tugev sügelus tagasi, sest saabus kevad ja puud hakkasid õitsema. Või kirbu- ja toiduallergia koos – sügelus ei kao, sest unustati regulaarselt kirburohtu kasutada.